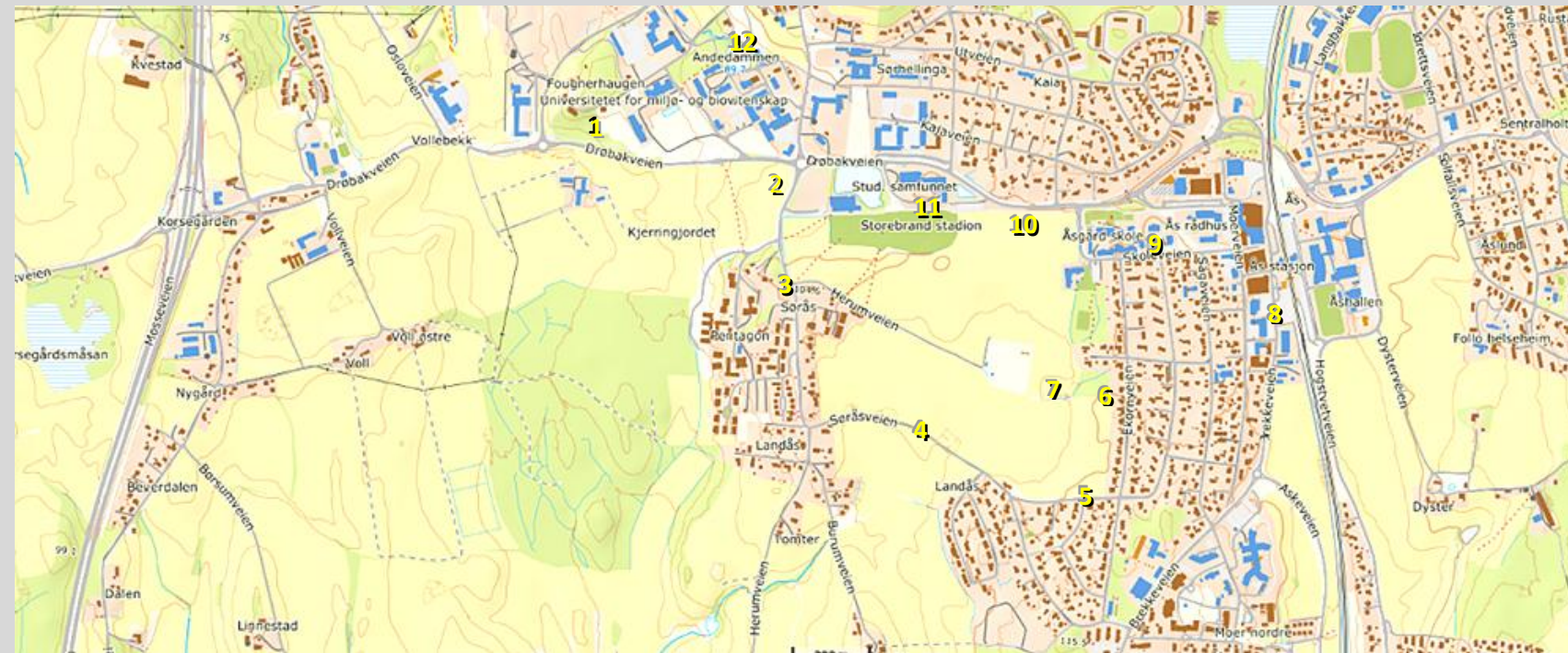

Stor-Vollebekk

Ås historielags rusletur nr. 77

12.juni 2018

1. Falsenstøtta

Reist 1864 på tuftene etter sorenskrivergården Vollebekk. Hele tunet ble revet og jevna med jorda i 1861. Årsak: langt framskredent forfall.

2. Eika

Flott utsyn mot Voll-gårdene og Korsegården i vest. Den gamle veien mellom Vollebekk og Sørås avgrenset Kjerringjordet mot vest

3. Bøhmerwald

Gammelt navn Søråshaugen. Det gamle (vestre) Søråstunet lå her, ved nåværende svarte villa. Gravhauger på yoppen

4. Fleskebakke

Husmannsplass 1726-1856. Her fant vi i 1990 biter av tegl, brent glass og en bit av ei krittpipe

5. Utsikten høytliggende, vidt utsyn fra vei

6. Burumhytta

Husmannsplass ca 1765-1870. Div. løsfunn på nyharva jorde i 1990

7. Høybråten

Husmannsplass ca 1810-1891. Div. løsfunn på nyharva jorde i 1990

8. Nylund/Brekkev.6

Felles grensepunkt øst i Søråsskogen, for Stor-Vollebekk, Moer og Dyster

9. Åsgård

Storfura i skolegården har trolig vært et gammelt markskille mellom Dyster, Sørås (Stor-Vollebekk) og Ås prestegård (NLH)

10. Søråshytta (Glåmos)

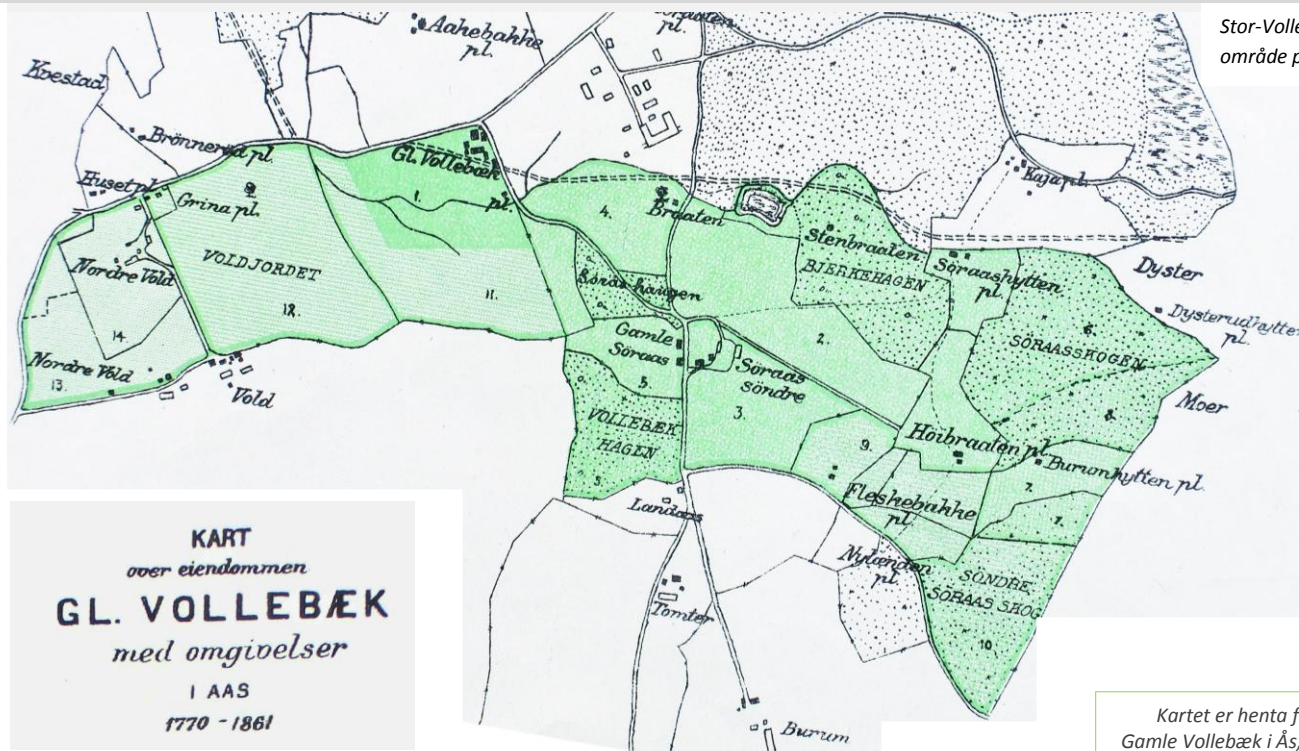
Husmannsplass 1792-1883. Glåmos var opphavet til bekken Glåma som gjennom Skogsdammen rant ned i Vollebekken og som fra gammel tid skilte mellom Ås og Sørås

11. Steinbråten

Husmannsplass ca 1810-1840. Plassen som ble prisbelønt i 1814, vokste igjen med bjørkeskog, og ble til Bjerkehagen. (Her ligger i dag Student-samfunnet og AudMax)

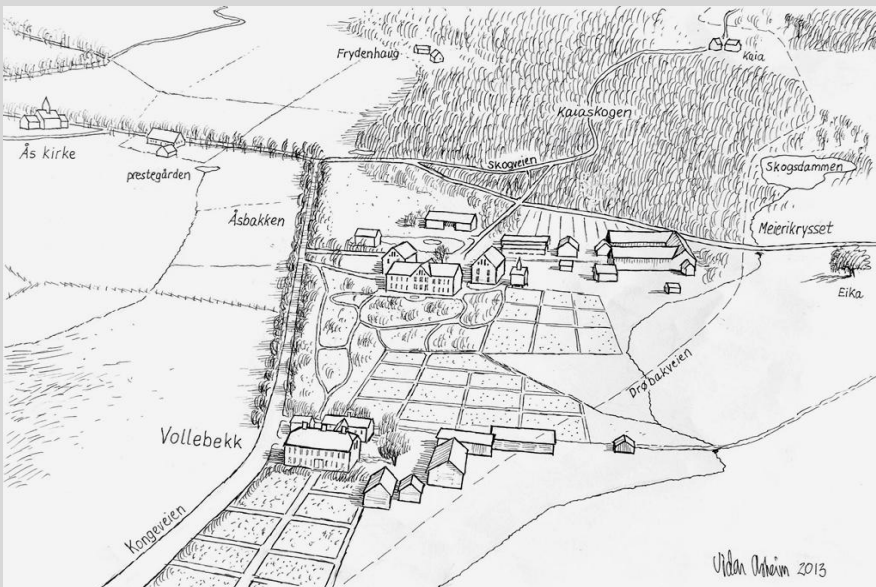
12. Andedammen

Vi avslutter rusleturen ved Andedammen

Stor-Vollebekk hadde et gårdsområde på 1430 mål i 1814

Kartet er henta fra Johan Thunæs: Gamle Vollebæk i Ås, En jorddelingsstudie. Meldinger fra NLH, Hefte 1, 1930

Tegningen er et forsøk på å vise et kortvarig glimt av både Vollebekk-tunet og den høyere landbrukskolen sett fra luften mellom 1859 og 1861

Maleriet under er en rekonstruksjon av Sorenskrivergården Vollebekk i 1814. Kongeveien stryker forbi i forgrunnen. Til h. i bakgrunnen skimter vi Vollebekken og Søndre Voll ovenfor. Vidar Asheim 2014

Den nye Drøbakveien og den gamle grensebekken (Glåma) krysser hverandre flere steder. Foto 1885

Vollebekk har sitt navn etter bekken som renner ned i Årungen, og tunet lå der Falsenstøtta står i dag. Gården oppsto som husmannsplass under Voll, kanskje allerede på 1600-tallet.

I 1770 ble plassen frasolgt Nordre Voll, og ble en selvstendig enhet. Den lille nykomlingen var omgitt av gamle storgårder på alle kanter. I løpet av sine første 30 år var den vokst til en herskapsgård, og 50 år gammel hadde den slukt flere nabogårder og blitt til Stor-Vollebekk, bygdas nest største gård.

Vollebekk var heller ingen vanlig bondegård. Gården ble overtatt av kanselliråd og sorenskriver Horn i 1790, og fikk en herskkelig bebyggelse. I 1801 ble Horn også eier av Sørås, som dermed forsvant inn i Stor-Vollebekk - og mista navnet. Fire år seinere kjøpte han også nabogården Burum, men så var det slutt for hans del.

I 1808 får Horn avskjed, og Christian Magnus Falsen overtar embetet som sorenskriver. Han kjøper også gården og flytter inn på Vollebekk. Han viderefører sin forgjengers kjøp og salg, og i 1814 har han solgt det meste av Burum, kjøpt en bit av Tomter og sist men ikke minst kjøpt og fått skjøte på Nordre Voll. Dermed har han fått en optimal arrondering av eiendommen Stor-Vollebekk.

Falsen er en ivrig pådriver for å fremme grøfting og oppdyrking, med andre ord å stimulere til økt produktivitet i jordbruket. Konkret ved å premiere bønder og husmenn som har gått i bresjen og spadd grøfter og dyrka opp ny jord. Den første jorddyrkingspremien i Follo gikk til hans egen forbilligede husmann på Steinbråten (der Studentsamfunnet og Aud Max er i dag)

Før året 1814 er ute, selger Falsen Stor-Vollebekk og flytter fra Ås. Ny eier er grosserer Thomas Bukier, som driver alle fem gårdsparsellene som én driftsenhet. I 1820 får han det hele matrikulert med eget matrikelnummer 127, med navnet Vollebekk.

Så blir Bukier stortingsmann i 1827, og flytter til Oslo. Han rår ikke lenger med gården, og lar den skjøtte seg sjøl. Da begynner forfallet.

I 1833 går Stor-Vollebekk på tvangsauksjon, og bestemmelse er slik at Staten v/Universitetet må overta eiendommen. En dom i 1825 fastslår at Vollebeks årlige kornbidrag (5 tønner bygg) til Universitetet fortsatt skal påhvile eiendommen, uansett om eieren er blitt fritatt for denne avgiften.

Fra venstre: Anatomibygningen som brant i 1915, hagen med tre av de fem almene som sto igjen i 1930 (til venstre i bildet) - og samme motiv i dag: Falsenstøtta helt til høyre, den siste almen helt til venstre i bildet

I 1834 får Universitetet solgt eiendommen til overpris. Kjøperen Peder, som tar navnet Wollebekk til familienavn, selger videre i 1850 til proprietær Christensen. Proprietæren kommer i økonomiske vanskeligheter, og gården deles atter i fem deler. Dermed gjenoppstår Sørås-navnet.

I løpet av få år har forfallet grassert. Tælen har satt murer, stolper og fundamenter på skeive, slik at bygningene vakler, siger ut og treverket får direkte kontakt med jord. Dermed råtner de solide tømmerkonstruksjonene nedenfra. Samme elendighet også på Sørås, hvor også jorda er utpint etter 15 år uten gjødsling.

I 1854 ble det holdt flere tvangsauksjoner over det samla Vollebekk. Søndre Sørås ble solgt særskilt, men kreditorene måtte overta de 4 andre delene. De ville selge seg ut så fort som mulig. Og muligheten kom da skolen trengte mer jord, og Staten kjøpte Vollebekk (de 4 delene) i 1855. Da var det under forutsetning at husene skulle settes i stand. Etter diskusjon og med knapt flertall ble det vedtatt å rive hele det gamle tunet, inkludert den herskkelige hovedbygningen som var oppført av godt tømmer bare 60 år tidligere. Dette ble gjennomført i 1861, og mye av tømmeret ble gjenbrukt.

Gården Vollebekk forsvant, og navnet ble videreført som høgskolens post- og everksadresse. Dermed ble gårdsnavnet Vollebekk "ledig", og overført til Nordre Voll, som nå heter Forsøksgården Vollebekk.

Tunet ble revet i årene 1859-61; først uthusene, så den herskkelige hovedbygningen. Det brukbare materialet i uthusene ble gjenbrukt i stolpebuer som ble satt opp på skolen. Hovedbygningen var "ytterst brøstfeldig", og kunne kanskje selges til nedrivning og flytting, evt hogges opp til ved. Men den viste seg å inneholde mye godt tømmer, og av materialene ble det oppført en stor enetasjes Anatomibygning, med vinduer og dører og to store undervisningsrom. Men den brant i 1915, og tømmeret ga så sterk varme at det bare ble en askehaug igjen.

Av hageanlegget sto det igjen 5 store almer i 1930. Den siste står fortsatt. Da tunet var revet, ble veien over Kjerringjordet og v interveien nede i dalbunnen sletta. Vinterveien gikk i åpent lende, i motsetning til Kongeveien/gutua der snøfonner gjerne pakka seg opp mellom skigardene.

Minnet om Vollebekk-bygningen lever videre i en rekke kopier, kopier i nabolaget, riktignok i mer beskjeden format: på Burum, Herumhagen, Tomter og Stensrud (ovenfor Kvestad)

